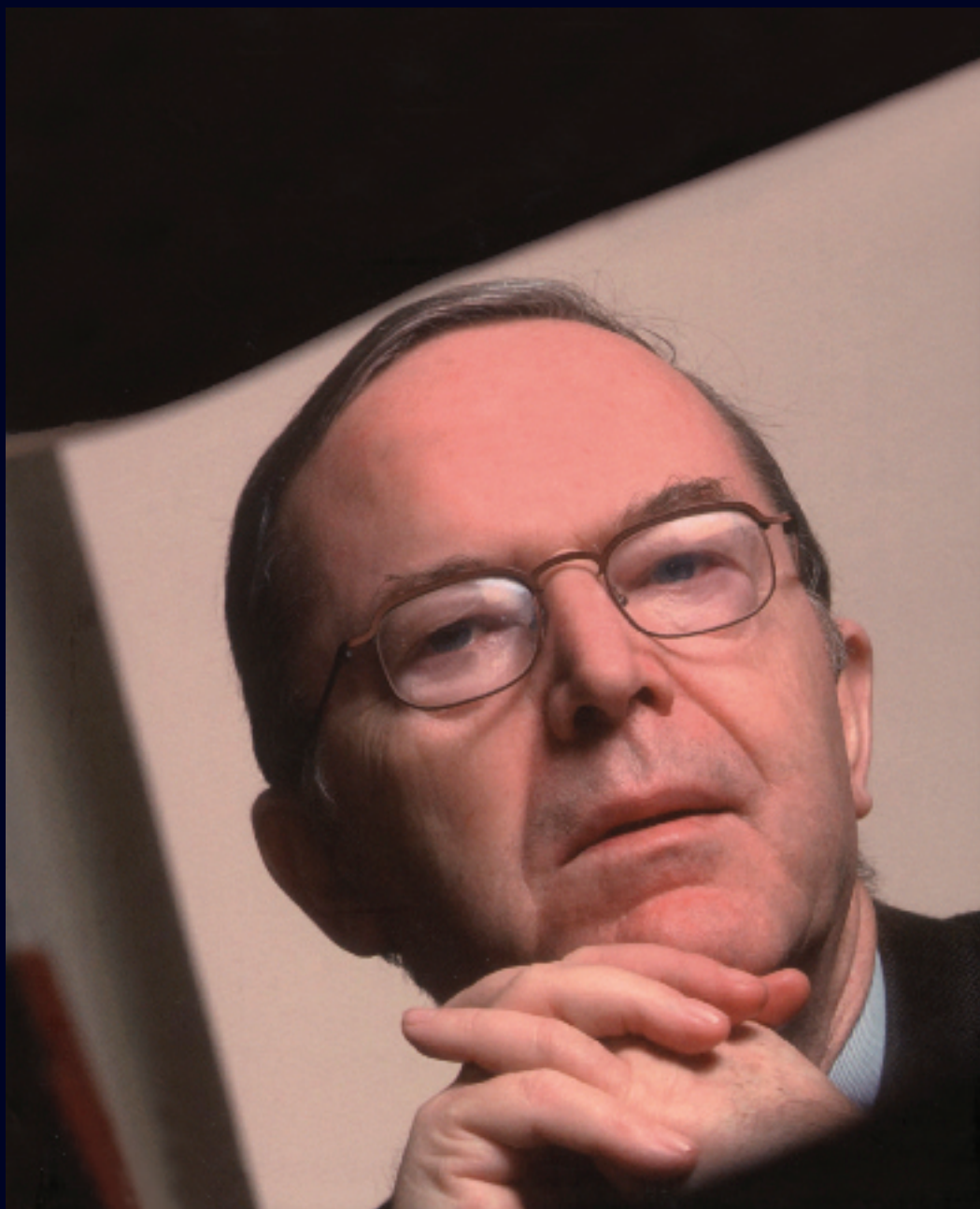

Een leven lang

passie voor Europa

Wilfried Martens BELGISCH MINISTER VAN STAAT

Als jonge Vlaamse militant houdt Wilfried Martens in 1958 tijdens de IJzerbedevaart, die jaarlijks in Diksmuide wordt gehouden ter nagedachtenis van gesneuvelde Vlaamse soldaten uit de Eerste Wereldoorlog, al een toespraak over Europa. Een onderwerp dat hem sinds de middelbare school na aan het hart ligt en hem nog steeds niet loslaat. Op zeer jonge leeftijd verdedigt hij al de idee dat er behoefte is aan een staatkundige hervorming van België met ruime autonomie voor de gewesten, maar met behoud van een federaal gezag. In 1980 - wanneer België 150 jaar bestaat - slaagt uiteindelijk de regering Martens III erin de benodigde wetten aangenomen te krijgen. De voormalige eerste minister is inmiddels 70 jaar en al zestien jaar voorzitter van de mede door hem in 1976 opgerichte christendemocratische Europese Volkspartij (EVP). Hij beweegt zich al vijftig jaar op het politieke podium, maar aan stoppen denkt hij 'absoluut niet'. "Ik heb pas nog een mandaat voor drie jaar aanvaard, zodat ik mijn boodschap kan blijven uitdragen", vertelt Martens tussen de verhuisdozen in zijn kantoor aan de Brusselse Aarlenstraat. "Deze ruimte is te klein geworden, we verhuizen naar de Handelsstraat, een paar straten verder." Bij de receptie valt een dik boek op: 'Wilfried Martens: de memoires. Luctor et emergo'. De persoonlijke en politieke geschiedenis van Martens, België en Europa is er zo gedetailleerd en helder in beschreven dat het in april uitgekomen boek nu al als naslagwerk wordt gebruikt in België.

Tijdens lezingen spreekt de EVP-voorzitter hoofdzakelijk over Europa, één van de vier onderdelen van zijn memoires. "Als u vraagt naar de toekomst van Europa moet ik vaststellen dat we met de Europese grondwet, na het nee van Frankrijk en Nederland, op een dood spoor zijn geraakt. Maar Europa heeft meer diepe dalen gekend en steeds zijn we opnieuw vooruitgegaan. Ik ben ervan overtuigd dat we weer zo'n periode zullen kennen. De Europese Gemeenschap van de zes (Duitsland, Italië, Frankrijk en de Beneluxlanden) is veranderd in de Europese Unie met twaalf, vijftien, nu 25 en volgend jaar - met Roemenië en Bulgarije erbij - waarschijnlijk 27 lidstaten. We gaan naar dertig, want gans de Balkan komt er op termijn bij. En er is nog de kwestie Turkije. Wat kan de bindende factor zijn? Hoe krijgen we de publieke opinie mee?" Onder meer door de angst weg te nemen dat Europa straks álles gaat bepalen. "We gebruiken in Europa het grote beginsel van de subsidiariteit, een geleerd woord uit de Thomistische wijsbegeerte." Volgens Van Dale is subsidiariteit het beginsel dat een centraal gezag zich niet met zaken mag bemoeien die beter op een lager niveau geregeld kunnen worden.

Martens: "Je moet dus zoveel mogelijk grote bevoegdheden op lokaal, regionaal en nationaal vlak behouden én erkennen dat wat grenzen overstijgt gemeenschappelijk moet worden uitgevoerd. In een wereld die één wordt kunnen we onze identiteit en toekomst niet alleen veiligstellen, we moeten dat gezamenlijk en in samenwerking doen en de bevolking moet dat aanvaarden. Er bestaat verband tussen de staatsvorming die we in België - met drie officiële talen en culturen en verschillende economische belangen binnen de Europese context hebben doorgevoerd en het totstandbrengen van de Europese Unie, die net zo'n verscheidenheid kent."

België is in het klein wat Europa straks in het groot is. Subsidiariteit werkt in België, hoewel er fricties zijn. De manier waarop daar drie verschillende talen en culturen samenleven kan volgens Martens als voorbeeld dienen. "Die herverdeling van bevoegdheden betekent dat we uitkomen op het principe van een federaal Europa. Niet in de zin van centralisatie, maar juist van decentralisatie. Irrationeel ben ik voor de term Verenigde Staten van Europa, maar ik weet dat dat verkeerd is. De Europese Unie is niet te vergelijken met de VS, want de wordingsgeschiedenis van onze landen is totaal anders dan die van de Amerikaanse deelstaten. Amerika heeft één markt, één munt en één taal. Dat laatste ontbreekt in Europa. We hebben geprobeerd een eenheidsmarkt en één munt te creëren. Dat proces zet zich door, maar één cultuur en één taal is in Europa onmogelijk. Voor Europa geldt: eenheid in verscheidenheid."

Martens: "De passie voor Europa zit al vanaf het begin in mij. Als student in het middelbaar onderwijs verbleef ik intern op een katholieke school, hoewel die niet ver van huis was. De leraars waren priesters. Sommigen waren zeer verlicht en spraken over Europa. Ik herinner me goed dat mijn leraar rethorica in 1954 uitvoerig sprak over de verwerping door Frankrijk van de Europese Defensiegemeenschap. Gans de problematiek van de oorlog, de noodzaak van de verzoening, samenwerking, dat alles kwam zo op een heel natuurlijke manier in de lessen van die leraars voorbij. Met 22 jaar heb ik namens de jeugd die toespraak over Europa gehouden tijdens de IJzerbedevaart. Vanaf dat moment was er een doorstroming tot ik in 1976 de Europese Volkspartij heb helpen oprichten. Al die jaren heb ik ruime en intense contacten gehad met mensen die dezelfde opvattingen deelden, onder wie Andriessen, Schmelzer en Lubbers in Nederland, Kohl in Duitsland en Andreotti in Italië. In mijn memoires worden al mijn contacten, ontmoetingen en discussies uitvoerig beschreven, ook

die met Margaret Thatcher en later John Major. De scepsis tegenover Europa is in Groot-Brittannië nog steeds groot, maar niet te vergelijken met vroeger. Over de omgang met de Europese leiders zegt Martens nog: “Kohl en Thatcher spraken Mitterand aan met zijn voornaam François. Zij waren gelijken. Mijn karakter is zodanig dat ik dat niet over mijn lippen kon krijgen. Ik vond dat het niet kon en weet ook niet of hij het zou hebben geapprecieerd. Ik zei altijd Monsieur le Président. Ik ben op mijn kabinet als eerste minister ook een aantal keren opgebeld door de Amerikaanse presidenten Reagan en vader Bush. Ze zeiden altijd Wilfred. Ik zou normaal met hun voornamen geantwoord hebben, maar dat kon ik ook niet. Ik vond dat je een zekere afstand moest bewaren.”

Memoires

“Het schrijven van mijn memoires is een soort bevrijding voor mij. Ik draag ze op aan mijn vijf kinderen, twee kleinzons en al diegenen die geïnteresseerd zijn in jongeren. Vanaf mijn twintigste sta ik in de politiek. Ik wil duidelijk maken wat dat betekent in een mensenleven. Ik heb altijd geprobeerd er iets positiefs van te maken en de overtuiging, het enthousiasme en vooral de inzet over te brengen op de komende generatie. Mijn leraars hebben mij er als jonge student lang van trachten te overtuigen dat ik priester moest worden, maar ik had die roeping niet. Na lange tijd zei mijn rethoricaleraar: ‘Als dat nu werkelijk zo is, dan moet ge in de politiek gaan.’ Dat voelde ik wel als iets belangrijks. En dus heb ik het al iets meer dan een halve eeuw volgehouden. In een aantal gevallen zijn persoonlijke en familiale elementen uit mijn leven publiek geworden en dat is een aantal malen tegen mij gebruikt. Ik heb dat verantwoord en verduidelijkt. Ik ben bijvoorbeeld gescheiden en hertrouwd. Dat was een thema in België. Politiek gezien heb ik ook fouten en vergissingen gemaakt en daarvoor heb ik mijn verantwoordelijkheid erkend”, zegt Martens, die ook zelf is tegengewerkt, bijvoorbeeld als het ging om de verwerving van Europese functies. Hij heeft geworsteld en is steeds weer boven gekomen. “Ik heb geprobeerd alles zo objectief, eerlijk en waarheidsgetrouw mogelijk op te schrijven. De verantwoordelijkheid voor dit verhaal berust uitsluitend bij mezelf.” Zijn geheugen moet fenomenaal zijn, toch zegt hij bescheiden: “Op ieder moment dat ik twijfelde heb ik mijn drie medewerkers onmiddellijk gevraagd het bijbehorende document op te zoeken. Ik had achttien maanden om de memoires te schrijven, veel te kort. Hugo De Ridder, een van de drie medewerkers, had mij gelukkig gedurende mijn ganse politieke loopbaan gevolgd en dossiers aangelegd. Anders had ik mijn documenten moeten raadplegen in het Rijksarchief. Dat zou vier of vijf jaar gevraagd hebben.”

Het eerste deel van Martens’ memoires behandelt

de periode 1936-1978. Hij diept herinneringen op uit zijn jeugd (“Ik kom niet uit een Vlaams-gezind milieu kom en heb al vroeg gepoogd beschaafd te spreken, de cultuurtaal te verwerven”), beschrijft zijn politiek ontwaken als student, als lid van de Vlaamse Volksbeweging en later (1967) als voorzitter van de CVP-jongeren. Verder komen zijn zevenjarig voorzitterschap van de CVP (nu CD&V) en de mislukking van het Egmontpact (over de omvorming van België naar een federale staat en de verhoudingen tussen de taalgemeenschappen) aan bod.

“Het tweede gedeelte gaat over de acht regeringen die ik gedurende twaalf jaar (1979-1992, met een korte onderbreking in 1981) heb geleid.” Alle grote thema’s komen aan bod, zoals de staats hervormingen, de economische crisis, de devaluatie van de frank, de relaties met Zaïre en Rwanda, de abortuskwestie, de regeringscrises en de Voerencarrousel. “Vandaag is er een Vlaamse burgemeester in Voeren, Huub Broers. U weet waarom? Omdat zoveel Nederlanders hebben deelgenomen aan de gemeenteraadsverkiezingen van

zes jaar geleden dat er een meerderheid voor hem was. De vraag is of het op 8 oktober, wanneer er weer verkiezingen zijn, weer zo gaat. Hoewel ik altijd pleit voor discretie, heb ik voor het eerst de brieven gepubliceerd die koning Boudewijn over de Rwandacrisis in 1990 heeft geschreven. Ik heb ook verantwoord waarom. Er zijn taaie speculaties over het optreden van de koning tijdens de crisis ontstaan, die geen enkel verband vertonen met de werkelijkheid. Om de historische waarheid recht te doen heb ik de inhoud van de brieven bekendgemaakt. Koning

Albert heeft me achteraf gezegd daar heel blij mee te zijn. De brieven over de abortuszaak, die ook in mijn memoires staan, behoren reeds tot het publieke domein. Boudewijn is in 1990 voor 24 uur afgetreden, omdat hij de wet niet wilde ondertekenen. Ik heb daar een gans hoofdstuk aan gewijd.”

Het derde deel gaat over Europa en zijn inspanningen om onder meer als mede-oprichter, fractieleider en voorzitter van de EVP én als Europarlementariër te bouwen aan de grootste politieke familie van het Europese continent. Op dit moment is de EVP met 264 leden de grootste partij in het Europees Parlement. “Het vierde deel is meer beschouwend. Dat gaat over de staats hervorming, mijn federalistische ideeën, mijn relaties met koning Boudewijn en mijn familiale achtergrond. Het laatste hoofdstuk in dat vierde deel beschrijft de tekenen van hoop die ik ontwaar in de heroplevende christendemocratie.” In totaal beslaan de memoires van Wilfried Martens 864 bladzijden en zijn er voor voetnoten nog eens veertig bestemd.

Een vervolg is niet uitgesloten, want Martens staat nog volop in het politieke leven.

“Mijn karakter is zodanig dat ik dat niet over mijn lippen kon krijgen”